

บทที่ 1 ที่มาและความสำคัญ

ที่มาและความสำคัญ

ในปัจจุบันจำนวนประชากรโลกยังคงมีอัตราการเพิ่มในอัตราเร่งอย่างมากในบางภูมิภาคของโลก แม้ว่าบางส่วนหรือบางประเทศที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมการเพิ่มของประชากร การเพิ่มขึ้นของประชากร การขาดความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกที่จะปฏิบัติตนเองอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดปัญหาของคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ (นงนภัส คู่วรัญญ์เที่ยงมล, 2551) ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากในปัจจุบัน และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาของสังคม ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่น ระดับประเทศและระดับโลก ซึ่งการสร้างตระหนักรู้ที่จริงจัง องค์ความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมในการ ป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องใช้กระบวนการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา

สิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นการให้การศึกษาแก่ปวงชน ทุกเพศทุกวัย และทุกรูปแบบของการศึกษา โดยมีองค์ความรู้อันประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา ความเชื่อและค่านิยมที่มีความสัมพันธ์กัน ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคน ให้มีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2555 : 103) ในขณะที่ลักษณะทางสังคม ค่านิยมของเยาวชนในปัจจุบัน ไปผูกติดกับสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีทัศนคติความเชื่อในการบริโภคนิยม ตามสื่อโฆษณา ต่างๆ ทำให้ชีวิตห่างไกลจากธรรมชาติ พฤติกรรมบริโภคนิยม ทำให้ขาดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันการจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ทั้งใน สหรัฐอเมริกา ยุโรป และภูมิภาคอื่นๆ มีการเรียนการสอนในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น ในสหรัฐอเมริกา ราษฎรของสหรัฐอเมริกาได้ผ่านปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมศึกษาแห่งชาติ (National Environmental Education Act) ใน พ.ศ. 2533 ได้กำเนิดสำนักงานสิ่งแวดล้อมศึกษาในสหรัฐอเมริกาและจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาไว้ในระดับชาติ สิ่งแวดล้อมศึกษาถูกจัดเป็นรายวิชาที่เรียนเพิ่มเติมหรือ เป็นวิชาเลือกในโรงเรียนสำหรับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษา อย่างไรก็ตาม สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นทั้งการศึกษาในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2555)

จากการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาหรือ Earth Summit ที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ในการประชุมดังกล่าว ผู้แทนจากประเทศต่างๆรวมทั้งประเทศไทยได้ร่วมลงนามในแผนปฏิบัติการศตวรรษที่ 21 (Agenda 21) ซึ่งเปรียบเสมือนแผนแม่บทของโลก โดยสาระสำคัญตอนหนึ่งระบุว่า การศึกษาควรมีการบูรณาการทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อมกายภาพและชีวภาพ และนำไปสู่การบูรณาการหรือสอดแทรกสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรการเรียนการสอนของหลายประเทศ จนกระทั่งในปี 2545 ที่ประชุมสหประชาชาติได้มีมติประกาศให้ปี ค.ศ. 2005-2014 เป็นทศวรรษแห่งการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการจัดการศึกษาที่บูรณาการสิ่งแวดล้อมศึกษาควรเป็นการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากรายงาน “ถอดรหัสสิ่งแวดล้อมศึกษาใน

โรงเรียนจากการวิจัย” ซึ่งจัดทำโดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในปี พ.ศ. 2549 พบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมศึกษา แต่ในเชิงคุณภาพกลับพบว่ามักเน้นการจัดการเรียนการสอนที่แทรกเข้าไปในวิชาเรียนปกติในห้องเรียน หรือในอีกลักษณะหนึ่งคือ เกิดจากหน่วยงานราชการ หรือองค์กรเอกชนเข้ามาจัดโครงการในสถานศึกษา แต่การจัดการเรียนการสอนในลักษณะการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นมีน้อย การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จากประเด็นสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนยังมีน้อย ทำให้นักเรียนขาดความเชื่อมโยงกระบวนการการเรียนรู้และวิถีชีวิต ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสะท้อนความสำเร็จของสิ่งแวดล้อมศึกษา จะต้องนำไปสู่การให้ความรู้ การสร้างความตระหนัก การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การลงมือปฏิบัติ เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในระยะยาว (เกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์, 2551)

ดังนั้นในการ สร้างองค์ความรู้ จิตสำนึก ความตระหนัก และการปรับตัว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้คนอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล จะต้องอาศัยระบบการจัดการศึกษา และวิธีการทางสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย จัดเนื้อหาสาระฯที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสอดแทรกไว้ในสาระฯการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระวิชาต่างๆ ทำให้นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร ขาดความตระหนัก และการวัดผลประเมินผลที่เกิดขึ้นไม่สะท้อน ความรู้ เจตคติ ค่านิยม ทักษะ การมีส่วนร่วม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมได้โดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ใช้เป็นหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ในปัจจุบัน ว่าเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมมีสอดแทรกอยู่ในสาระการเรียนรู้ใดบ้าง มีเนื้อหาและตัวชี้วัดอย่างไร ส่งผลต่อ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ความตระหนัก และสร้างกรอบแนวคิดในการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมและปัญหาสถานะโลกร้อน ของนักเรียนโดยเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างไร

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) มีความสามารถในการรู้สิ่งแวดล้อม จากประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตร
2. นักเรียนสามารถใช้ความรู้ สร้างความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม สถานะโลกร้อน และแสดงแนวความคิดการปฏิบัติตนในการปรับตัวต่อสถานะโลกร้อนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษา การรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของนักเรียน
3. เพื่อศึกษา เปรียบเทียบความรู้ ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมและแนวคตินำไปสู่การแสดงพฤติกรรมปรับตัวต่อสถานะโลกร้อน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อวิเคราะห์และทราบถึงเนื้อหา ความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อมในหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อให้ทราบถึงระดับการรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เป็นข้อมูลในการสร้างกิจกรรม หรือโครงการ พัฒนาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและสภาวะโลกร้อน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม และการปรับตัวต่อสภาวะโลกร้อนในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้มาจากการชักตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย จำนวน 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม
2. แบบสอบถามวัดความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและสภาวะโลกร้อน
3. แบบสอบถาม แนวคิดการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อสภาวะโลกร้อน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม)
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
  - 2.1 ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและสภาวะโลกร้อน
  - 2.2 ความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและสภาวะโลกร้อน
  - 2.3 แนวความคิดในการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ต่อสภาวะโลกร้อน

คำสำคัญ (Keywords)

การรู้สิ่งแวดล้อม คือ ความสามารถและประสบการณ์การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม สภาวะโลกร้อน ตามหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม)

ความตระหนัก คือ การมีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม มีความสนใจใส่ใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและสภาวะโลกร้อน

แนวคิด คือ การแสดงออกทางความคิดเห็น ตามแบบสอบถามในการแสดงพฤติกรรมและการปรับตัวต่อสภาวะโลกร้อน

สภาวะโลกร้อน คือ การเกิดปรากฏการณ์โลกร้อน เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อม การปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลก